

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Kalbos redaktorė Kristina Noreikienė
Dalykinė konsultantė Nijolė Toleikytė

Viršelyje panaudota iliustracija iš knygos *Sidas (La Leyenda Del Cid)*,
publikuotos 1880 m. © Classic Image / Alamy Stock Photo

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn. Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Inga Gresienė, 2017
© Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė, 2017
© Daiva Stukienė, 2017
© Saulius Žukas, 2017
© „Baltų lankų“ vadovėliai, 2017

ISBN 978-609-470-081-1

Turinys

1 skyrius MEILĖS SPALVOS

1. Kažkoks ilgesys... • 8

Janina Degutytė. „Meilei“ • 8

Paulius Širvys. „Ateisiu tylią naktį“ • 10

Antanas Vaičiulaitis. „Tarp šieno
pradalgių“ • 13

Birutė Pūkelevičiūtė. „Mergaitėms“ • 19

2. Ką reiškia mylėti? • 22

Lukas Miknevičius. „Mano mergaitė“ • 22

Daina Opolskaitė. „Ir vienąkart, Riči“
(ištrauka) • 23

Senasis Testamentas. „Giesmių giesmė“
(III giesmė, Gg 4, ištrauka) • 27

Vytautas Stankus. „Budėjimas“ • 29

Romualdas Granauskas. „Žolė“ • 31

Bronius Radzevičius. „Per menka
auditorija“ • 35

Otfrydas Proisleris. „Krabatas, arba Treji metai
užburtame malūne“ (ištraukos) • 40

3. Garsiausi pasaulio įsimylėjėliai • 52

Judita Vaičiūnaitė. „Džuljetos amžius“
(ištrauka) • 52

Viljamas Šekspyras. „Romeo ir Džuljeta“
(ištraukos) • 54

4. Legendinės lietuvių meilės istorijos • 91

Kazys Boruta.

„Baltaragio malūno byla“ (ištraukos) • 91

„Baltaragio malūnas“ (ištraukos) • 93

Maironis. „Jūratė ir Kastytis“ • 123

5. Blėstanti meilė... • 127

Antanas Miškinis. „Elegantiškai
sninga“ • 127

Salomėja Nėris. „Be bažnyčios, be
altorių...“ • 129

Elena Karnauskaitė. „Laiškų rašymo
menas“ • 131

Įsivertiname • 133

2 skyrius ATMINTIES JĖGA

1. Nepaleidžianti praeitis • 136

Maironis. „Trakų pilis“ • 138

Žaumė Kabrė. „Prisipažįstu“ (ištraukos) • 141

2. Vienijanti atmintis • 154

Simonas Daukantas • 154

Adomas Mickevičius. „Gražina“
(ištraukos) • 159

Vincas Krėvė-Mickevičius. „Milžinkapis“
(ištraukos) • 174

Džeimsas Kriusas. „Mano prosenelis,
herojai ir aš“ (ištraukos) • 182

Sigitas Parulskis. „Biblioteka“ • 189

Jurga Šeduikytė. „Seniai toli“ • 191

Šventinis Bankuchenas. „Lietuvos istorijos
repas“ • 193

3. Kas atsitinka netekus atminties? • 197

Homeras. „Odiseja“ (ištrauka) • 197

Lois Lauri. „Siuntėjas“ (ištraukos) • 199

Čingizas Aitmatovas. „Ilga kaip šimtmečiai
diena“ (ištraukos) • 211

Įsivertiname • 227

Žodynėlis • 228

Mieli aštuntokai!

Šiais metais, skaitydami įvairius literatūros tekstus, kalbėsime apie meilę, jos reikšmę kiekvieno žmogaus gyvenime. Mąstysime apie atmintį, kuri gražina mus atgal tam, kad kitokie eitume pirmyn. Aiškinsimės, ką jaučia žmonės, atsidūrę istorijos sukuryje. Svarstysime, kodėl jie elgiasi skirtingai, patirdami gyvenimo išbandymus, ir kas galėtų tapti atramomis, susidūrus su sunkumais. Taip pat kalbėsime apie juoko galią ir tai, kas ir kaip mus juokina.

Vadovėlis ir toliau ragins pamažu ir atidžiai skaityti, lyginti skaitomus dalykus, vertinti veikėjų poelgius. Atidus skaitymas reikalauja didesnių pastangų, bet, pamažu įgudę atidžiai skaityti, išmoksite geriau suvokti skaitomą tekstą, ir šis gebėjimas jums pravers visą gyvenimą, skaitant pačius įvairiausius tekstus.

Kiekvienas šio vadovėlio skyrius pradedamas trumpu tekstu. Jame aptariama, apie ką bus kalbama. Skyrelyje **Kaip suprasti?** pristatomas naujos sąvokos, apibūdinami literatūros žanrai, pasakojimo ypatumai ir pan. Kiekvienas skyrius baigiamas rubrika **Isivertiname**. Joje pateikiamos užduotys, skatinančios dar kartą apžvelgti skyriaus medžiagą ir įsivertinti, ką naujo sužinojote, išmokote, kokius gebėjimus išsiugdėte, t. y. išsiaiškinti, kiek paaugote skaitydami ir analizuodami to skyriaus tekstus ir kurdami savuosius.

Visi aptariami tekstai kairėje yra sunumeruoti – taip pažymėti epizodai, kad būtų lengviau dirbti. Po kiekvieno teksto pateikiami jį suvokti padedantys klausimai, kurie suskirstyti į dvi dalis – **Aptariame tekstą** ir **Apibendriname**.

Pirmoji klausimų ir užduočių dalis – **Aptariame tekstą**. Šie nesudėtingi klausimai tiesiog kviečia atidžiau perskaityti kūrinį, stabtelėti prie svarbaus dialogo ar aprašymo, atpažinti reikšmingas detales, išsiaiškinti sunkiau suprantamus žodžius ar posakius. Prie minėtos dalies klausimų laužtiniuose skliaustuose nurodomi teksto

epizodų, susijusių su pateikiamomis užduotimis, numeriai. Aptariant eilėraščius, klausimų numerių sudaro du skaičiai: pirmasis skaičius nurodo posmą, apie kurį kalbama, antrasis – tam posmui skirto klausimo numerį.

Minėti klausimai padeda ruoštis plačiau ir išsamiau aptarti tekstą – t. y. antrajai klausimų ir užduočių daliai **Apibendriname**. Šioje dalyje jau kalbama apie teksto visumą, nagrinėjamas veiksmas, jo aplinkybės, veikėjai, jų santykiai, pasakojimo pobūdis, lyginami tos pačios ar artimos tematikos tekstai, svarstomos tekste keliamos problemos. Be to, nuolat esate raginami vertinti aptariamus dalykus, remtis savo patirtimi.

Diskusijos rubrika, paprastai įsiterpianti tarp apibendrinimo klausimų, siūlo pašnekesį apie tekste svarstomas vertybes, skatina išsakyti savo nuomonę, ją argumentuoti, išklausti kitaip manančiuosius. Kita – **Tyrimo** – rubrika kviečia savarankiškai išsiaiškinti sunkiau suprantamas teksto vietas, pasidomėti kūrinio kontekstu, kūrinyje esančiomis užuominomis, susieti skirtingus tekstus ir pan. **Tyrimo** užduotys turėtų tapti intriguojančiu iššūkiu, skirtu įveikti savarankiškai, dirbant poromis arba grupėje.

Teksto aptarimas baigiamas įvairiomis rašymo užduotimis – **Rašome tekstą**. Jos skatins įsivaizduoti, ką jautė konkretaus kūrinio veikėjas, geriau suprasti jo poelgio motyvus, pratęsti kūrinį ar baigti jį savaip, paaiškinti tekstą ar jo dalį, t. y. taip pasakoti, aprašyti ir samprotauti, kad rašymas teiktų malonumą ir jums, ir jūsų tekstų skaitytojams ar klausytojams.

Vadovėlio pabaigoje rasite sąvokų žodynelį ir kelių naudingų skaitmeninių informacijos šaltinių nuorodas.

Tikimės, kad atidus literatūros skaitymas jums padės naujai pažvelgti į save ir pasaulį.

Kviečiame susipažinti su vadovėliu

Kūrinio pristatymas, įžanginė užduotis

Susipažinimas su autoriumi

Skyriaus sąvokų pristatymas

1. Aptariame tekstą

Diskusija

1. Apibūdinkite eilėraščių kultūrinę...

Rašome tekstą

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Apibendriname

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Kūrinys arba kūrinio ištrauka

Teksto epizodas, susijęs su pateikiamu klausimu

1. Aptariame tekstą

Diskusija

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Rašome tekstą

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Apibendriname

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Klausimai atidžiam teksto skaitymui

Klausimai, kviečiantys diskutuoti, išsakyti savo nuomonę

Klausimai platesniam ir gilesniam teksto aptarimui

1. Aptariame tekstą

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Rašome tekstą

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Apibendriname

1. Kuriuos iš eilėraščių... (1) ir (2)...

Skaičius, žymintis teksto epizodą

Aptariant eilėraščius, klausimų numerių sudaro du skaičiai: pirmasis skaičius nurodo posmą, apie kurį kalbama, antrasis – tam posmui skirto klausimo numerį

Klausimai ir užduotys kūrinio daliai, kurios nėra vadovėlyje

Užduotys, skatinančios pasidomėti ir sužinoti daugiau. Jos gali būti atliekamos savarankiškai, dirbant poromis arba grupėje

Greito atsakymo kodai (QR kodai), kuriuos nufotografavus išmaniuoju telefonu galima pasiklausyti dainos ar pažiūrėti vaizdo įrašą

Rašymo užduotys

Diskusija

Kaip šiandien būtų vertinamas toks Romeo ir Džuljetos elgesys? Pateikite pavyzdžių, kai mergina ir vaikinai negali draugauti dėl kokių nors priežasčių ar išankstinių draudimų.

Tyrimas

Daug Romeo ir Džuljetos istorijų

Pasirinkite vieną iš tyrimo užduočių ir atlikite ją dirbdami poromis ar grupėmis:

- Raskite informacijos apie šios tragedijos pastatymus teatre. Peržiūrėkite bent du spektaklius ir aptarkite, kaip juose interpretuojama V. Šekspyro tragedija. Kuo šie pastatymai panašūs ir kuo skiriasi? Kuris iš jų sėkmingesnis ir kodėl taip manote?
- Raskite informacijos apie Kęstučio Antanėlio roko operą „Meilė ir mirtis Veronoje“. Kas jai sukūrė libretą³⁶? Kada ji buvo pastatyta ir kaip į ją buvo reaguojama? Kaip joje interpretuojama V. Šekspyro tragedija? Peržiūrėkite keletą dabartinių šios roko operos pastatymų ir juos įvertinkite.
- Raskite informacijos, kaip ši istorija interpretuojama baletu, operoje. Koks šių kūrinių santykis su V. Šekspyro tragedija? Kuris iš kūrinių jums atrodo sėkmingiausias ir kodėl?
- Raskite informacijos, kaip V. Šekspyro tragedija interpretuojama dailėje. Koks šių kūrinių santykis su V. Šekspyro tragedija? Kuris iš kūrinių jums atrodo sėkmingiausias ir kodėl?
- Savo tyrimo rezultatus pristatykite bendraklasiams.

³⁶ Libretas – žodinis muzikos veikalo (operos, operetės) tekstas.

Rašome tekstą

Perskaitykite ištrauką iš Unės Kaunaitės knygos „Laiškai Elzei“, atkreipdami dėmesį į tai, kaip ji pagrindžia savo nuomonę.

Mokykloje reikėjo nagrinėti „Romeo ir Džuljetą“, todėl palyginau šį kūrinį su „Saulėlydžiu“. Teko viešai pripažinti, kad įsprausta į kampą perskaičiau tą popsišką knygą, bet nors kartą gyvenime pravertė. Abi poros įsimylėjo iš pirmo žvilgsnio, abiem uždrausta mylėti, visi šimtus kartų bandė nusižudyti – žmonijos nelaimei, pavyko tik Romeo ir Džuljetai, nors visi būtų laimingesni, jei būtų buvę priešingai. Abi knygos net nėra apie meilę – niekaip neapsiverstų liežuvis meile pavadinti neprasmingų kelių eilučių dialogų ir iš pirmo žvilgsnio kilusios aistras. Lithuanė, aišku, ir vėl man parašytą blogą pažymį, nes išdrįstu sakyti, kad romantiškiausia visų laikų istorija yra ne apie meilę. O jeigu imčiau svaigti, kad įsimylėjau per diskoteką pamatytą vaikiną, ką ji tada saktų?

Abi šios knygos yra tragedijos. Šekspyro pjesė todėl, kad abu veikėjai miršta, o „Saulėlydis“ – kad kažkas ją išleido, paskui dar ir filmą susuko. Galima teigti, kad pastaroji pasaulio mastu sukūrė daugiau blogio.

Paremkite arba paneikite šioje ištraukoje išsakytą nuomonę apie V. Šekspyro tragediją, lygindami šią knygą su kita jūsų skaityta knyga.

4. Legendinės lietuvių meilės istorijos

Kazys Boruta

Kazys Boruta (1905–1965) gimė 1905 m. Kūlōkuose (Marijampolės r.), mokėsi Maskvės ir Marijampolės gimnazijose, Marijampolės mokytojų seminarijoje. Tarpukariu studijavo universitetuose Kaunė, Vienoje ir Berlyne.

K. Boruta paprastai pristatomas kaip kraštutinių politinių pažiūrų, jokiai valdžiai neparankus asmuo. Dėl savo įsitikinimų K. Boruta ne kartą nukentėjo: 1924 m. buvo pašalintas iš mokytojų seminarijos, 1925 m. – iš universiteto, suimtas ir kalėjo, tarpukariu turėjo emigruoti, Lietuvoje buvo uždraus-

tos platinti jo knygos. Antrojo pasaulinio karo metais rašytojas dirbo Mokslų akademijoje, stengdamasis apsaugoti nuo sunaikinimo lituanistikos rankraštinius fondus, gelbėjo žydus. Sovietmečiu K. Boruta kelerius metus kalėjo lageryje, po to ilgą laiką jam kliudyta spausdinti savo kūrybą.

Kūrybos kelią K. Boruta pradėjo kaip poetas (pirmasis poezijos rinkinys „A-lo!“ išleistas 1925 m.). Jo eilėraščiai kupini maišto, įtūžio, išreiškiamo laisvo vėjo, šėlstančios vėtros metaforomis, juose neretai kalbama „lietuviško berno“, aštriai kritikuojančio socialines ir politines šalies negeroves, vardu.

Žymiausias jo romanas – „Baltaragio malūnas“ (pats rašytojas jį laikė apysaka). Jis sukurtas tada, kai pasaulyje siautė Antrasis pasaulinis karas ir Lietuvą kentė okupacijos: pirmiausia – sovietų, o paskui – vokiečių. Tuo metu rašytojas slapstėsi, išgyveno dėl savo, inteligentijos ir tautos likimo. Šiuo laikotarpiu kūrėjas atsigręžė į tautosaką, kuria domėjosi dauguma jam artimų žmonių, ieškančių stiprybės tautos atmintyje.

BALTARAGIO MALŪNO BYLA

(ištraukos)

Perskaitykite, kaip 1957 m. K. Boruta aprašo romano „Baltaragio malūnas“ atsiradimą. Kas šiame pasakojime atrodo tikroviška, o kas – ne? Kas lėmė tokio romano atsiradimą?

Tai buvo tą vasarą, kai ant Lietuvės iš vakarų tamsūs debesys ėjo, o iš rytų saulelė tekėjo. Tada mudu su Baliu Sruoga, vadinas, Balys iš Baibōkų ir Kazys iš Kūlōkų, du didžiausiu netikėliu¹, buvome pasiūsti dvaro ieškoti lietuviškai literatūrai.

¹ Tarmiškai – didžiausi netikėliai.

Pervaziavome mudu su Baliu Sruoga skersai ir išilgai Lietuvos, daug dvarų matėme, iš kurių spruko paskutiniai ponai ir kumečiai² rengėsi pradėti naują gyvenimą, bet tokio dvaro, kuris bent kiek būtų susijęs su mūsų literatūra, jokių būdu negalėjome rasti.

Per daug jų nepasigėsdami, pasukome į pirmą apsamanojusią sodybą ant Udruvės ežero kranto, kur buvome širdingai priimti kaip savi pakeleiviai ir pakviesti po šiaudine pastoge į seklyčią.

Tada mudu visai užmiršome dvarus ir savo kelionės tikslą, šnekučiuodami su meiliais

² Kūmetis – dvarininko samdomas valstietis, dirbantis už butą ir atlyginimą natūra.

šeimininkais, kalbą užgerdami alaus putele ir žvilgčiodami į malonių šeimininkų skaisčias dukteris. Tai buvo tokios gražios, liemeningos kaip ištekinės³ pušys, mėlynakės, geltonkasės merginos, tikros Paudrūvės krašto dukterys, kad akių negalėjai nuo jų atitraukti, ir širdyje galas žino kas darėsi.

Tada nejučiomis prisiminiau rašytą ir užmestą apysaką apie obuolmušius, su kuriais važinėjo mañdras⁴ jaunikis Girdvainis septynias mylias aplinkui, ieškodamas sau merginos, kad su ja galėtų lėkti per visą gyvenimą kaip vėjo sparnais.

Pagaliau nei iš šio, nei iš to, bene nevykusius Girdvainio obuolmušius prisiminęs, paklausiau:

– O ar nebuvo čia kur vėjinio malūno su velniais?

– Kaip nebus, – tarsi apsidžiaugė šeimininkas. – Kaip tik buvo toks Baltaragio malūnas... Dar mano prosenelis važinėjo piršliais, bet velnias iš pelkių pasimaišė, tai iš tų piršlybų nieko neišėjo, ir malūnas pražuvo... Perkūnas nutrenkė...

Šeimininkas, palinkėjęs mums labos nakties, nuėjo, o mudu dar likome stovėdami ir žiūrėdami į Udrūvės ežerą ir stačius skardžius, apaugusius pušynais, pro kuriuos kėlėsi skaisčiaveidė, kaip Paudrūvės krašto merginos, aušra.

– Žiūrėk, – sušukau nustebejęs Baliui Sruogai, – Baltaragio malūno net sparnai sukasi...

– Turbūt tavo galvelėje nuo aukštaičių alaus, – pašiepė mane Sruoga, abejingai žvilgtelėjęs į besisklaidantį paežerės rūką. – Einam miego, dieną pažiūrėsime... Sruoga nuėjo į klėtį.

Neiškentęs nuėjau pasižiūrėti. Ant Baltaragio skardžio atradau akmenį, labai panašų į

³ Ištekinis – aukštas, laibas, lieknas.

⁴ Mañdras – išdidus.

sustingusį iš sielvarto žmogų. Patikėjau padavimu ir netekau žado.

Pagaliau užmigau ir sapnavau, kad parašęs visą knygą, kiekvieną jos eilutę atsiminiau, tiktai nė vieno žodžio. Kaip čia yra, negalėjau išsiaiškinti, nors ir kitais kartais man tokių dalykų atsitikdavo. Priešpiečiais Sruogos pažadintas, sumurmėjau pro miegą nepatenkintas:

– Palauk... Baigsiu knygą rašyti...

– Ką gi čia parašysi miegodamas? – išgirdau Sruogos ironiją ir pašokau iš lovos susivokdamas, ką sapnuoju.

– Ką gi ten matei, kad net apsisapnavai? – neiškentęs vėl paklausė B. Sruoga, sėsdamas į mašiną prie vairo.

– Ką mačiau, tau nepasakysiu, kad nėjai pažiūrėt, – atkirtau nepatenkintas, – tikrai visiems apsakysiu.

Tiktai kai staiga užgriuvo karas, sudrebėjo senasis Vilnius nuo bombų sprogimų ir susverdėjo šimtamečiai jo bokštai, kad, atrodė, nei akmenis ant akmenis neliks mūsų krašte, aš vėl prisiminiau Baltaragio akmenį ant Udrūvės ežero kranto, ir suspaudė širdį, negi ir jis išnyks su visais savo padavimais ir nuostabiai gražiu kraštu.

Paskui, kai prislėgė klaiiki okupacija, grašindama mus sunaikinti, mano ausyse vėl sužvengė obuolmušiai, keldami pasipriešinimą ir atkaklumą, o vaizduotėje atgijo Baltaragis su visais savo išgyvenimais ir sielvartais, nustelbdamas kitus mano rūpesčius ir priversdamas visokiomis aplinkybėmis – besibastant, besislapstant, šąlant, badaujant – užrašyti puslapį po puslapio seną padavimą.

Gal ne viską aš kaip reikiant užrašiau, ir pats suabejojau, daviau juodrašį paskaityti Baliui Sruogai.

– Paibelis⁵ tave žino, ką tu čia parašei, – tarė B. Sruoga perskaitęs. – Bet nieko... Baltaragis ir tave pergyvens, jei tik išliks...

⁵ Paibelis – pikta dvasia, velnias, nelabasis.

Aptariame tekstą

1. Su kuo ir ko K. Boruta važinėjo po Lietuvą?
2. Kaip sekėsi jų kelionė?
3. Kur juodu užsuko išsvarginti ieškojimų?
4. Kaip buvo sutikti ir kaip pasijuto?
5. Kas pažadino K. Borutos atmintyje jo rašytos apysakos personažą?
6. Kaip apibūdinamas užmestos apysakos personažas Girdvainis?
7. Ką K. Boruta sužinojo iš šeimininko?

BALTARAGIO MALŪNAS

(ištraukos)

1 Ant Udrūvės ežero stataus skardžio stovėjo Baltaragio vėjinis malūnas. Nuo neatmenamų laikų mosavo jis savo dideliais sparnais, tarytum būtų norėjęs pasikelti ir nuskristi nuo pakriūtės⁶.

Žemai pakalnėje tyvuliavo skaidrus Udrūvės ežeras, plačiai išsišakojęs tarp aplinkinių kalnų, apaugusių pušynais, ir slėnių, užtrauktų pelkių maurais. Baltaragio malūnas buvo ant aukščiausio kranto, ir jo sparnai, šmėkčiodami iš tolo pro mėlynas pušų viršūnes,

8. Kada ir kaip K. Boruta aptiko akmenį, primenantį žmogų? Ką jį pamatęs pajuto?
9. Papasakokite K. Borutos sapną.
10. Ką ir kodėl K. Boruta prisipažino B. Sruogai?
11. Kada ir kodėl K. Boruta prisiminė padavimą apie Baltaragį?
12. Kaip B. Sruoga įvertino jo kūrinį?
13. Pasidomėkite, koks buvo šio romano likimas: kada jis buvo išleistas pirmą kartą, kaip ir kodėl buvo sutiktas, kaip ir kodėl jį keitė K. Boruta, kada knyga buvo išleista antrą kartą, kada ji sulaukė pripažinimo.

sukdavosi nuo mažiausio vėjelio, kuris padvelkdavo iš ežero.

Udrūvės ežero vandenys nuolatos skalavo malūno kalno apgriuvusį šlaitą, tarytum norėdami jį nugriauti su visu malūnu. Bet pragyveno Baltaragio tėvų tėvai, ežeras visą laiką skalavo pakrantę, o malūnas vis stovėjo kaip stovėjęs ant pakriūtės, jo sparnai sukosi, ir jis nuolatos užė. Tas jo užimas susiliedavo su ežero murmėjimu į vieną svaiGINANTĮ gaudesį, kuris užkerėdavo savo paslaptingu.

2 Ar ne jis buvo užkerėjęs ir paskutinį Paudrūvės malūnininką Baltrų Baltaragį, kuris vienišas gyveno tame malūne su savo vien-

⁶ Pakriūtė – status, skardingas, yrantis krantas ar kalno šlaitas.

Kadras iš 1973 m. režisieriaus Arūno Žebriūno miuziklo „Velnio nuotaka“, pastatyto pagal K. Borutos romaną „Baltaragio malūnas“

turte dukra Jurga. Senas našlys taip mylėjo savo vienturtę, kad dieną naktį akių nuo jos nenuleisdavo, kartais visas nušvisdamas tarsi nepaprastos laimės apšviestas, o kartais taip nuliūsdamas ir susirūpindamas, kad net žilų plaukų vainikas apie nuplikusią jo galvą dar labiau išbaldavo. Ką galvodavo ir ką jausdavo senas malūnininkas, niekas nežinojo, nebent nujautė, kad gražuolė dukra – visas jo džiaugsmas, rūpestis ir gyvenimas.

3 O dukrai maža terūpėjo, ko tėvas nušvinta ar pražyla, į ją žiūrėdamas. Jai visas gyvenimas atrodė kaip linksma jaunystės išdaiga, o jos kiekviename žingsnyje juokėsi aštuoniolika nerūpestingų metų. Tai buvo viso Paudruvės kaimo pati smagiausia mergina, kuri savo skambiu juoku, linksmų akių gundančiais žvilgsniais ne vieną jaunikį buvo išvedusi iš proto ir ketino dar ne vieną išvesti. Tai buvo tikra išdykėlė, našlio tėvo išpaikinta vienturtė, kuri iš visko juokus krėtė ir pati pirmoji juokėsi.

4 Ne vienas norėjo pasivogti jos tą juoką visam gyvenimui, bet niekas neišeidavo, nors ir kažin kaip sugundyti stengdavosi. Linksma, nerūpestinga Jurga iškliūdavo laisva iš visų meilės pinklių ir dar smagiau kvatodavo. Vienas po kito važiuodavo jaunikiai su piršliais į Baltaragio malūną, bet neištengdavo atvažiuoti. Vos tik privažiudavo prie šakoto Udruvės ežero, ir patys nesuprasdavo, kaip paklysdavo, nors Baltaragio malūnas iš tolo per mylią buvo matomas.

Čia būta kažkokios neįsėjamos paslapties, kuri net mandriausius suklaidindavo, ir niekas negalėdavo suprasti, kas gi pagaliau pastoja piršliams kelią pas Baltaragio dukterį. Net giedriausią pavakarę staiga kildavo iš ežero rūkas, kuris šviesiausią dieną paversdavo tamsiausią naktimi, o patys arkliai, nežinia ko išsigandę, pasukdavo iš tiesaus kelio į šunkelius ir dievai žino, kur nuveždavo, ar ežero sąsmaukų tilčiukai – o jų buvo ne vienas, bet septyni, – staiga dingdavo, ar dar kažkas

atsitikdavo, tiktai piršliai, užuot nuvažiavę į Baltaragio malūną, atsidurdavo visai kitoje Udruvės ežero pusėje arba dar blogiau – čia pat prie malūno klampiose Paudruvės pelkėse, kuriose ligi aušros kankindavosi, nerasdami kelio, o išaušus pamatydavo, kad po plynias pakalnėje murkdosi, ir keikdamiesi grįždavo tuščiomis namo.

5 Kaip ten iš tikrųjų buvo, niekas nežinojo, tiktai Jurga juokdavosi, išgirdusi tokias kalbas, o senis Baltaragis kaip žemė tylėdavo. Jeigu jau kas prisispyręs klausdavo dėl piršlių su jaunikiais nelaimių, tai Baltaragis tiktai pečiais patraukdavo.

– Turbūt per daug įkaušę buvo, kad neatvažiavo, – kartais jis atsakydavo. – Malūnas ant kalno, iš tolo matyti, net iš antros ežero pusės. Tai kur čia gali paklysti? Kasdien žmonės į malūną važiuoja, ir niekas nepaklysta.

Tai buvo tiesa. Važiuok į malūną dieną ir naktį – niekad nepaklysi, o su piršliais nė nemėgink – būtinai nūsiksi sprandą. Kodėl taip buvo, niekas negalėjo suprasti. Pats Baltaragis numanė, bet nieko negalėjo padaryti. O dukterė kasdien vis gražesnė darėsi, tiktai piršlių su jaunikiais nors kartais ir laukdavo, bet nesulaukdavo. Tada nejučiomis Jurgos linkmosios akys kartais apsiniaukdavo, ir lūpose sustingdavo juokas. Tai matydamas, tėvas vis dažniau užsidarydavo malūne, kažką galvodamas ir nieko nesugalvodamas, tiktai dar labiau pražildamas. Jis žinojo, kas čia yra, kad piršliai negali atvažiuoti, ir jeigu pirma pro pirštus į tai žiūrėjo ir net patenkintas buvo, tai dabar, kartais pamatęs nuliūdusią dukterį, graužėsi iš to gailėsčio ir tylėjo kaip žemė.

Aptariame tekstą

1. Pavaizduokite schematiškai erdvę, kur stovėjo malūnas. Koks palyginimas vartojamas jį apibūdinant? [1]

2. Kuo ypatingas tas malūnas? Koks jo amžius? [1]
3. Kaip keisdavosi Baltraus Baltaragio nuotaika? Kas buvo jo gyvenimo centre? [2]
4. Kaip apibūdinama Jurga? Kokia jos būdo savybė akcentuojama? [3]
5. Papasakokite, kas nutikdavo jauniems, su pirš-

- lais važiuojantiems pas Jurgą. Kodėl tai vadinama neįsėjama paslaptimi? [4]
6. Kaip Jurga ir kaip Baltaragis atsakydavo į klausimus apie jaunikų ir piršlių nelaimes? [5]
7. Kaip juodu į jaunikų nesėkmes reagavo iš tikrųjų? Pacituokite. [5]

Savarankiškai perskaitę II skyrių, atsakykite į klausimus:

- Kaip atrodė ir kaip elgėsi Uršulė? Koks Baltaragio požiūris į ją?
- Ką sumanė Baltaragis ir kas pakišo jam tą mintį?
- Kada Uršulė išgirdo piršlių skambalus ir ką apie juos pamanė pirmiausia?
- Ką jautė ir kaip elgėsi Uršulė, pamačiusi, kur atvažiavo jaunikis?
- Papasakokite, kaip atrodė jaunikis, piršlys, jų žirgai ir karieta.
- Ką kalbėjo piršlys ir ką atsakė Baltaragis? Kuo jie vaišinosi?
- Kaip jautėsi peršama Uršulė? Kas pabrėžiama kalbant apie jos būseną?
- Ko išsigando ir kaip tada pasielgė Uršulė? Kas nutiko po jos gesto?
- Kaip elgėsi tiesą supratusi Uršulė ir jos jaunikis?
- Papasakokite apie jų kovą ir jos baigtį: kuo Uršulė šveitė Pinčuką, kaip jis jautėsi ir elgėsi, kaip ji ištrūko iš pelkės?
- Kaip ir kada ištrūko Pinčukas?
- Kodėl rytą Baltaragis slėpėsi malūne ir kaip elgėsi Uršulė?
- Kuo prieštaringas Uršulės elgesys?
- Kas juokinga ir kas graudu Uršulės piršlybų ir vestuvių epizode?

Tyrimas

Senmergė tradicinėje ir šiuolaikinėje lietuvių kultūroje: kas (ne) pasikeitė?

- Išsiaiškinkite žodyne, ką reiškia „supintijusi davatka“, „senmergė“.
- Paklauskite suaugusių artimųjų ir vyresnių jaunų žmonių bei savo bendramyžių, kaip jie supranta šiuos žodžius, ar šiuolaikinėje kultūroje priimtinas šių žodžių vartojimas.
- Susisteminkite apklaustų žmonių mintis ir padarykite apibendrinančias išvadas, ar skirtingų kartų žmonių požiūris sutampa.
- Palyginkite Uršulės portretą, jos vertinimą kūrinyje su apklaustų žmonių įsivaizdavimais, vertinimais. Kas panašu ir skirtinga?
- Padiskutuokite, ar galima žmones vertinti

pagal jų amžių, religiją, socialinę padėtį.

- Parenkite pristatymą, paremtą tyrimo rezultatais. Jame turėtų išryškėti visuomenės požiūris ir jūsų vertinimas.

Tyrimas

Piršlybos „Baltaragio malūne“: ar laikomasi senųjų papročių?

- Raskite informacijos apie piršlybų papročius: kada buvo važiuojama pirštis? Kas lydėdavo jaunikį? Kaip elgdavosi jaunikis su piršliu ir jaunosios šeima? Kokios dar apeigos vykdavo iki vestuvių?
- Palyginkite savo turimą informaciją su aprašytais Uršulės piršlybomis: kas panašu ir kas skirtinga?
- Parenkite pristatymą, paremtą savo tyrimo rezultatais.

 Aptariame tekstą

- 1.1. Kuo 1-oji eilutė ir dainos pavadinimas primena pasakas? Kokią pasakojimo temą nurodo eilėraš-čio pradžia?
- 1.2. Kas vyko žemės lopšyje?
- 1.3. Kokie žmonės tuomet gyveno?
- 1.4. Kaip iki šiol senuosius gyventojus prisimena girios?
- 2.1. Kas nutinka ne vienam tų laikų gyventojui?
- 2.2. Kaip suprantate „juodų gintaro sparnų“ metaforą?
- 2.3. Kas ir kaip apgaili žuvusiuosius?
- 2.4. Kur slepiamas skausmas? Kaip tai suprantate?
- 2.5. Kurioje eilutėje kalbantysis prabyla apie save? Ką apie jį sužinome?
- 3.1. Kaip apibūdintumėte žmogų, vienoje rankoje laikantį gėlių puokštę, kitoje – kardą?
- 3.2. Kalbančiajam kelią nušviečia žaibas. Kaip paaiškintumėte tokį kelio nušvietimą? Kuo skiriasi gyvenimas dienos šviesoje, nakties tamsoje ir nakties tamsoje kelią nušviečiant žaibams?
- 3.3. Ką kalbantysis mato „nušvietus žaibui kelią“?
- 4.1. Kokius tris „tik“ jis sužinos žaibams nušvietus kelią?
- 4.2. Paaiškinkite pasakymą, kad šioje žemėje laisvė nėra tuščia. Kada laisvė yra tokia: ar tada, kai ji dovanota ir galima ja nesirūpinti, ar tada, kai už laisvę reikia nuolat kovoti, ją įtvirtinti?
- 4.3. Kodėl nuo tokios laisvės saugo „tik ši žemė“? Kokiu būdu tai nutinka? Ką žmonėms, tautai reiškia žemė?
- 4.4. Paaiškinkite mintį apie rėmimąsi tik savo kojom. Kodėl pasakoma dar ir „ne kito“?
- 4.4. Kodėl tik girioje, t. y. tarp kitų medžių, o ne būdami atskirai, išauga ąžuolai?
- 4.5. 1-ame posme sakoma „kalbėjo dievai“, paskutiniame – „kalbas dievai“. Paaiškinkite šį pasikeitimą. Ką tai sako apie kalbantįjį?
5. Kaip vadinamas dainos posmas, kuris pasikartoja? Ar jis tiksliai pasikartoja?

 Apibendriname

1. Dainoje kalbama apie praeitį ir dabartį. Išrinkite, kas priskiriama praeičiai ir kas – dabarčiai.
2. Kai kurios dainos metaforos yra tarsi praeities ženklai dabartyje, kuriuos stebi kalbantysis: galingos girios, girios aidas, nerimo debesys, žaibuojanti naktis. Kaip juose siejama praeitis ir dabartis?
3. Kaip apibūdintumėte kalbančiojo požiūrį į savo gyvenimą, į santykį su praeitimi? Kokį gyvenimo būdą jis atmeta (prisiminkite metaforas, kuriomis tai nusakoma)?
4. Paklauskite dainos ir apibūdinkite jos nuotaiką: ar ji lyriška, kupina ilgėjimosi, ar žaisminga, ar tvirtai teigianti dainuojančiosios požiūrį į gyvenimą, ar karinga, ar dar kitokia? Atsakymą pagrįskite.
5. Įsivaizduokite, kad dalyvaujate diskusijoje renkant Lietuvos kariuomenės savanorių himną ir kas nors pasiūlo šią dainą kaip himną. Ar pritarumėte tokiam siūlymui? Atsakymą pagrįskite.
6. Peržiūrėkite šiai dainai sukurtą vaizdo klipą.
 - Aptarkite, kaip keičiasi veiksmo fonas: kada jis yra tamsus, kada šviesus.
 - Surašykite, kokius Lietuvos istorijos įvykius atpažįstate vaizdo klipe. Aptarkite, kaip jie dera su dainos žodžiais.
 - Paaiškinkite, kaip vizualizuojamos dainos metaforos „žmonės-ąžuolai“, „gintaro juodo sparnai“, „ne tuščia laisvė“ ir kt.
 - Vaizdo klipe kelis kartus ir skirtingais būdais rodoma susikibusių rankomis žmonių grandinė. Kuo skiriasi šių grandinių vaizdas? Ką kiekviena jų reiškia?
 - Aptarkite pagrindinę Jurgos Šeduikytės dainos mintį ir jos variacijas, jei atskirai skaitytume žodžius, klausytume dainos ir žiūrėtume vaizdo klipą. Pabandykite sujungti visų – žodinės, muzikinės, vaizdinės – dainos versijų pagrindines mintis į visumą.
 - Pagalvokite, ar galėtų šią dainą atlikti vyras. Kodėl taip manote?

Ar galima Lietuvos istoriją papasakoti trumpai repo ritmu, nevenigiant šiandieniniam jaunimui būdingų posakių ir visa tai dar linksmai iliustruojant animaciniame filme? Ar galima apie rimtus, dažnai tragiškus įvykius kalbėti žaismingai, su šypsena? Šio kūrinio autoriai ir atlikėjai tai pabandė daryti ir pelnė Muzikos asociacijos metų apdovanojimų (M.A.M.A.) prizą, buvo apdovanoti ir kituose muzikos renginiuose.

Šventinis Bankuchenas¹⁰⁰

Lietuvės istorijos repas

Klausydami šios dainos, žiūrėdami jai skirtą vaizdo klipą ir skaitydami jos žodžius, atkreipkite dėmesį į tai, kokie istorijos faktai ir kaip joje minimi.

- 1 Aš noriu papasakoti istoriją. Taip, apie nieką kitą, apie Lietuvą. Visą surepuosiu nuo pradžių. Nuo seniausių a a a amžių.
- 2 Lietuvai jau daugiau nei tūkstantis metų. Čia tau ne mėgautis servelatu ant stalo. Per Kalėdas. Brangus jaunuoli, tau turėtų būt gėda, Jei tu nežinai vienos datos. Pirmą kartą, kada buvo paminėtas vardas Lietuvos. Taip, viens nulis nulis devyni. Šventas Brunonas į Lietuvą atmynė ir buvo pagonių nužudytas...
- 3 O tada šiek tiek vėliau, viens du penki trys, jei konkrečiau. Vyko labai didelis balius, nes Mindė tapo Lietuvos karalium. MINDĖĖĖ... (YO) (VISI SAKOM YO). MINDĖĖĖ tapo Lietuvos karalium. O vėliau Mindė buvo nužudytas,

Kunigaikštis Gediminas; dailininkė Aistė Papartytė

- Kaip Tupakas¹⁰¹ nužudytas, Ir į valdžią atėjo kiti žmonės,
- 4 Tuoj papasakosiu, ponai ir ponios. Pavyzdžiui, Gediminas Tikrai nebuvo pėsčias vaikas. Rašė laiškus, kvietė pirkliaus, Batsiuvius ir gydytojus, Kalvius ir amatininkus, Visus, kad jie *bizni*¹⁰² darytų pas mus (YO).
 - 5 O kai valdovu tapo Vytautas, Tai Žalgirio mūsų laimėjo irgi Vytautas, Iki jūros Juodosios Vytautas, Teritoriją Lietuvos išplėtė Vytautas, O vėliau jisai nukrito Nuo arklio ir numirė.
 - 6 O po daugiau nei po šimto metų Martynas Mažvydas dėdėms ir tetoms Parašė pirmą lietuvišką knygą. Va „Katekizmas“ į lentyną.
 - 7 Dar išskirčiau tokį faktą – Liublino (KA?) unijos aktą, Nauja valstybė buvo sudaryta. Kokia? Žečpospolita.
 - 8 Ir visai netrukus, praėjus porai šimtų metų,

¹⁰¹ Tupakas Šakuras (*Tupac (2Pac) Amaru Shakur*, 1971–1996) buvo JAV repo ir hiphopo atlikėjas, vienas garsiausių ir populiariausių reperų pasaulyje, taip pat aktorius ir poetas. 1996 m. rugsėjo 13 d. jis buvo nušautas automobilyje.

¹⁰² Biznis (svetimybė) – verslas.

¹⁰⁰ Bankuchenas (svetimybė) – šakotis.

Pasibeldė (tuku tuku į duris)
Valstybės padalinimai (tuku tuku).
Pirmas pasibeldė,
Antras (ką padarė) pasibeldė
Ir tada tūkstantis septyni šimtai devyniasdešimt penktais
Trečias pasibeldė,
Ir tada nebeliko Lietuvės,
Ji buvo prijungta prie Rusijos.

9 Žmonėms nepatiko tai,
Jie sukilo, prieš caro valdžią sukilo,
Bet sukilimai buvo numalšinti,
Abudu sukilimai numalšinti (YO).
Vieni sukilėliai buvo ištremti,
O kiti tiesiog pakarti.
Tai Muravjovo darbas (Muravjovo,
Muravjovo).
Čia Muravjovo darbas (Muravjovo,
Muravjovo).

10 Bet tauta nepasidavė paprastai, nes atsirado
(*madafucking*) knygnešiai (YO).
Stumdė knygas, vežė per sieną
Daug kilogramų kiekvieną dieną (YO).
Kontrabanda, kalėjimas, ginklai –
Tai buvo kasdienybė knygnešių tinklui.
Kaip tu manai, ar taip gyvent lengva buvo?
Ar tu manai, kad išeitis dar kažkokia buvo?
Brolau, aš tau galiu pasakyti,
Jei ne Jurgis Bielinis, nieks neturėtų, ką
skaityt.

Buvo leidžiama spauda, „Varpas“, o prieš tai
„Aušra“.

11 Ir vėliau atėjo pasaulinis karas, o kai baigės –
tada signataras
Jonas Basanavičius ir Smetona, Mykolas
Biržiška
ir Vladas Mironas, Klimas, Stulginskis ir kiti
pasirašė dokumentą, kad esam laisvi.

12 Bet laisve pasidžiaugėm neilgai, nes, kur buvę,
kur nebuvę,
atėjo sovietai, o po to fašistai, o po to vėl so-
vietai.
Ir išėjo partizanai į miškus kovot prieš sovie-
tų valdžią
ne vienus metus, ir prasidėjo gyventojų naiki-
nimas,
traukinių maršrutas Lietuvà–Sibiras.
Taip, žmonės buvo tremiami,
šitą faktą tu turėk omeny,
ir jei matai troleibuse tremtinį,
tai tu užleisk jam vietą, piemeny.

13 Šaunuolis, klausyk toliau,
dar tau turiu ką pasakyti daugiau.
Gyvenimas dabartinės Lietuvės buvo kitoks
nei prie tarybų valdžios.
Pavyzdžiui!
Bananai – deficitas buvo
arba gera dešra – irgi deficitas buvo.
Įsivaizduoji, *wireless'o* nebuvo
arba *Google'o* irgi nebuvo, nes
paiešką vykdė KGB, o prieš KGB – NKVD.

14 Va tokie buvo popieriai, mieli Lietuvės
hiphoperiai,
Visą tą laiką nenustojo degt viltis, kad
Lietuvà bus nepriklausoma šalis.
Ir tada *perestroika* prasidėjo,
Tautiniai jausmai sustiprėjo,
Įsikūrė Sąjūdis, o jo pirmininku tapo Lands-
bergis.
Ir tada visi atsistojo,
Į Baltijos kelią atsistojo,

*Knygnešys Jurgis Bielinis;
dailininkė Aistė Papartytė*

Susikibo latviai, estai, lietuviai
už rankų arba už rankovių.
Tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimtųjų
metų
Kovo 11-ą atėjo ta diena, kai Lietuvà tapo vėl
laisva.

15 Ir atėjo tada Sausio 13-a,
ir gynė žmonės Lietuvà,
Ir jei manai, kad savi šaudė į savus,
tu pakrapštyk savo smegenus, smegenus,
savo smegenus, tu pakrapštyk dar kartą sme-
genus, smegenus, savo smegenus,
tu pakrapštyk dar kartą smegenus.
Ačiū, kad tu pakrapštei.
Ačiū, kad iki galo klausei.

16 Aš matau, tu smegenų turi, todėl viską
puikiai supranti, kad Lietuvai viskas priešaky.
Reik tik nustot mušt dinderį, o

Aptariame tekstą

1. Apie ką ir kaip ruošiamasi pasakoti šiame kūri-
nyje?
- 2.1. Apie kokią datą ir kokį įvykį kalbama 2-ame
epizode?
- 2.2. Į ką ir kaip kreipiamasi kalbant apie šią datą?
Kaip pagrindžiamas jos svarbumas?
- 3.1. Paaiškinkite, kas yra Mindė.
- 3.2. Ką Lietuvės karalius nuveikė ir kaip įvardijama
jo reikšmė?
- 3.3. Kaip baigėsi jo valdymas?
- 4.1. Į ką kreipiasi kalbantysis, baigęs pasakojimą
apie Mindę?
- 4.2. Kas pasakojama apie Gediminą?
- 4.3. Kaip apibūdinamas Gediminas ir kaip sudabarti-
nami jo užmojai ir veiksmai?
- 5.1. Kokie Vytauto nuopelnai yra minimi?
- 5.2. Pasidomėkite, kaip iš tiesų mirė Vytautas.
- 6.1. Kada išleista pirmoji lietuviška knyga?
- 6.2. Kokia tai buvo knyga? Kodėl ji vadinama kate-
kizmu? Ką reiškia šis žodis?
- 7.1. Prisiminkite Liublino uniją. Kada ji įvyko? Ką ji
reiškė Lietuvai?

dirbt ir gimdyt vaikus –
ne vieną, ne du, o septynis
arba truputį mažiau, aš nežinau, daryk, kaip
nori,
nes aš baigiau!

*Prie Vilniaus televizijos bokšto per Sausio 13-osios
įvykius susirinkę žmonės; dailininkė Aistė Papartytė*

7.2. Ką reiškia žodis „Žečpospolita“?

- 8.1. Apie kokius valstybės padalijimus ir kaip kal-
bama? Kokios frazės kartojamos?
- 8.2. Kaip minėti padalijimai susiję su tolesniu Lie-
tuvės likimu?
- 9.1. Kaip žmonės reagavo į Lietuvės prijungimą
prie Rusijos? Pasidomėkite, kada vyko sukili-
mai ir kaip jie baigėsi.
- 9.2. Pasidomėkite, kas buvo Muravjovas ir apie
kokius jo darbus kalbama.
- 9.3. Kokį įspūdį kuria jo pavardės kartojimas?
- 10.1. Kaip pasakojama apie knygnešius? Į ką ir kam
kreipiamasi kalbant apie juos?
- 10.2. Paaiškinkite, kas buvo Jurgis Bielinis, „Varpas“,
„Aušra“.
- 10.3. Kaip vertinamas knygnešių darbas? Kaip tas
vertinimas išreiškiamas?
- 11.1. Kas nutiko vėliau?
- 11.2. Prisiminkite, kokiomis aplinkybėmis ir kada
buvo pasirašytas minimas dokumentas. Kaip
jis vadinamas?
- 11.3. Kodėl minimos asmenybės vadinamos
signatarais? Ką reiškia šis žodis? Kiek buvo tą
dokumentą pasirašiusių signatarų?

- 12.1.** Plačiau papasakokite apie šiame epizode minimus įvykius. Įsivaizduokite, kad šiame dainos epizode pateiktas jūsų pasakojimo planas.
- 12.2.** Į ką ir kaip kreipiamasi praeitį siejant su dabartimi? Kas liepiama šiandienos jaunuoliui ir ką šis paliepimas išreiškia?
- 13.1.** Į ką ir kaip kreipiamasi baigiant pasakojimą apie kovą už laisvę ir pradėdant naująjį?
- 13.2.** Kaip apibūdinamas gyvenimas tarybų, arba sovietiniais, laikais?
- 13.3.** Kokie šiame epizode lyginamų gyvenimų skirtumai jums atrodo svarbiausi?
- 13.4.** Pasidomėkite, ką reiškia KGB ir NKVD.
- 14.1.** Į ką dabar kreipiasi kalbantysis?
- 14.2.** Apie kokią viltį kalbama?
- 14.3.** Pasidomėkite, kas yra „perestroika“ ir kaip ji susijusi su Lietuvos nepriklausomybės atkūrimu.
- 14.4.** Kokie svarbiausi nepriklausomybės atkūrimo faktai minimi?
- 15.1.** Prisiminkite, kas įvyko Sausio 13-ąją.
- 15.2.** Pasiklauskite mokytojų ar tėvų, kas turima galvoje, kai sakoma, kad savi šaudė į savus.
- 15.3.** Kodėl taip primygtinai siūloma „pakrapštyti smegenus“? Ką norima tuo pasakyti?
- 16.1.** Kaip kalbantysis apibūdina savo klausytoją?
- 16.2.** Kaip įsivaizduojama Lietuvos ateitis?
- 16.3.** Kaip reikėtų elgtis žvelgiant į Lietuvos ateitį? Ką reiškia „nustot mušti dinderį“?

Apibendriname

- 1.** Padarykite visų minimų Lietuvos istorijos įvykių lentelę ar schemą su datomis ir minimais istorijos veikėjais. Ar siūlytumėte ją papildyti dar kokiais nors įvykiais? Kodėl?

„Seniai toli“		„Lietuvos istorijos repas“	
Pavyko / nepavyko	Nuomonės pagrindimas	Pavyko / nepavyko	Nuomonės pagrindimas
Išvada			

- 2.** Keliais sakiniais apibūdinkite Lietuvos istoriją. Kokie svarbiausi jos bruožai? Kas joje kartojasi?
- 3.** Kaip pavadintumėte skaitytą ir klausytą Lietuvos istorijos versiją? Ar tai pasiūlymas iš jos, ar jos išaukštinimas, ar sudabartinimas, ar ją reikėtų pavadinti dar kitaip? Pasiūlykite, kaip.
- 4.** Palyginkite „Šventinio Bankučeno“ ir J. Šeduikytės dainoje (bei vaizdo klipuose) minimus Lietuvos istorijos įvykius. Kas juose kartojasi?
- 5.** Išrašykite iš visos dainos kreipinius į klausytoją. Kaip, jūsų nuomone, vertinamas klausytojas?
- 6.** Ką Lietuvos istorijos pasakojimui suteikia repo forma? Kas būdinga repui ir kaip tai atsiskleidžia šioje dainoje?
- 7.** Kaip jums atrodo, ar toks Lietuvos istorijos repas būtų suprantamas nieko apie Lietuvą nežinančiam žmogui? O gal jis skirtas tik lietuviškai auditorijai? Atsakymą pagrįskite.
- 8.** Pažiūrėkite vaizdo klipą ir atsakykite į klausimus:
- Kaip vaizdo klipe sušiuolaikinami istoriniai veikėjai? Pasirinkite kurį nors epizodą ir nuosekliau jį aptarkite.
 - Kuriame vaizdo klipo epizode pasirodo šakočio piešinys?
 - Kuri vaizdo klipo vieta jums atrodo juokingiausia?
- 9.** Apibūdinkite dainos ir vaizdo klipo nuotaiką.
- 10.** Koks šio kūrinio tikslas? Kam ir ką autoriai juo norėjo pasakyti? Kaip jums atrodo, ar jie pasiekė savo tikslą?
- 11.** Palyginkite J. Šeduikytės ir „Šventinio Bankučeno“ pateiktas Lietuvos istorijos versijas. Kuo jos panašios ir kuo skiriasi? Palyginkite šių kūrinių nuotaiką.
- 12.** Kuris iš šių kūrinių jums įdomesnis, patrauklesnis? Savo nuomonę pagrįskite.

3. Kas atsitinka netekus atminties?

Homeras

Homero vardas siejamas su graikų ir visos Europos literatūros pradžia. Šis kūrėjas vaizduojamas kaip aklas dainius, o apie jo gyvenimą yra išlikę nedaug patikimų žinių. Homeras laikomas dviejų iki šiol išlikusių didžiulių kūrinių, epų „Iliada“ ir „Odiseja“, autoriumi.

ODISĖJA

(ištrauka)

Prisiminkite šeštoje klasėje skaitytus antikos mitus. Ką iš jų jau žinote apie Odiseją ir koks jis vaizduojamas? Pasidomėkite, kur mokslininkai yra radę Trojos miesto griuvėsius ir kur yra Itakė.

Jau dešimtį metų po Trojos karo graikų didvyris Odisejas su bendražygiais klajoja jūromis, patirdamas įvairių sunkumų ir pagundų, kurie atitolina kelionės tikslą grįžti namo į savo gimtąją Itakę, kur jo laukia ištikimoji žmona Penelopė. Pateiktoje ištraukoje iš IX giesmės pasakojama, kaip Odisejas su savo vyrais patenka į lotofagų salą. Skaitydami ištrauką, stebėkite, kas ir kaip stengėsi sutrukdyti Odisejui siekti savo kelionės tikslo.

- 1** Vėlei devynias dienas pašėlę vėjai mus mėtė
Po žuvingąsias marias, o dešimtąją dieną
išlipom
Mes lotofagų šaly, kur žiedus valgo kaip
duoną.
- 2** Ten, kai išlipom į krantą ir gavom vandens
pasisemti,
Išvirė mums draugai prie greitųjų laivų
vakariene.
Kai atgaivinom visi valgiu ir gėrimu širdis,

Pasiūniau vyrus tuomet, kad jie sužinotų
nuėję,
Kas per žmonės čionai maitinasi žemės
gėrybėm.
Vyrus du rinkom rinkte, o trečią leidom kaip
šauklį.
Jie iškeliavo ir greit lotofagų žmones sutiko.
O lotofagai galvot negalvojo pikta daryti
Mūsų žmonėms ir juos pavaišino lotosu
gardžiu.
Kas paragauja bentsyk to vaisiaus, saldesnio
už medų,
Grįžt nebenori atgal ir žinios neduoda
saviesiems,
Lieka visas dienas ir gyvena čia su lotofagais,
Raško lotosą gardų ir savo šalį pamiršta.

Odisejas lotofagų šalyje. XVII a. pirmosios pusės raizginys; dailininkas Teodoras van Tuldenas